

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI**

Štukljeva cesta 44, 1000 Ljubljana

T: 01 369 77 00

F: 01 369 78 32

E: gp.mddsz@gov.si

www.mddsz.gov.si

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE
PREDSEDNIK
Šubičeva 4
1000 Ljubljana

gp@dz-rs.si

Številka: 0010-30/2020/2
Datum: 26. 2. 2020
Zveza: Vaš dopis, št. 020-07/20-121/2 z dne 22.1.2020

Zadeva: Odgovor na pisno poslansko vprašanje poslanca mag. Branka Grimsa

Spoštovani,

na ministrico za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, mag. Ksenijo Klampfer, ste naslovili pisno poslansko vprašanje poslanca mag. Branka Grimsa glede instituta družinskega pomočnika in osebne asistencije.

Glede na poslančeva vprašanja pojasnjujemo:

Res je, da sta institut družinskega pomočnika oz. pravica do izbire družinskega pomočnika in pravica do osebne asistencije urejena v dveh različnih zakonih. Pravico do izbire družinskega pomočnika ureja Zakon o socialnem varstvu, pravico do osebne asistencije pa Zakon o osebni asistenci. Pravica do družinskega pomočnika se izvaja od leta 2004 in je namenjena osebam s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranim osebam, ki potrebujejo pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb v domačem okolju. Bistvo je skrb v domačem okolju, ki nadomešča institucionalno varstvo. Pravica do osebne asistencije pa se je uveljavila s 1.1.2019 in je namenjena tistim, ki zaradi različnih oblik oviranosti potrebujejo pomoč pri opravljanju aktivnosti, ki so vezane na samostojno osebno in družinsko življenje, vključevanje v okolje, izobraževanje in zaposlitev.

Čeprav navidezno podobni pravici in kljub temu, da nekateri posamezniki lahko izpolnjujejo kriterije upravičenosti do ene ali druge, pa se, kot je opisano zgoraj, vendarle razlikujeta.

V letu 2019 je bilo aktivnih 1.105 družinskih pomočnikov, ob koncu leta 2020 se je število znižalo na 828 družinskih pomočnikov, osebnih asistentov pa je bilo konec leta 2020 1.200.

Republika Slovenija je ena izmed redkih držav, ki ima urejeno pravico do delnega plačila za izgubljeni dohodek v primeru, da eden od staršev zapusti trg dela zaradi nege in varstva otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo. Prav tako je pri nas v različnih zakonih urejeno precej pravic, ki jih lahko starši teh otrok uveljavijo. Ob tem še pojasnjujemo, da je otrok v času prejemanja dodatka za nego otroka in delnega plačila za izgubljeni dohodek lahko vključen v vrtec/razvojni vrtec, center za usposabljanje, delo in varstvo, itd. (dnevna vključenost) in se jim te pravice ne ukinejo. Tudi če je otrok vključen v zavod, kjer ima celodnevno brezplačno oskrbo

(torej tam tudi biva) se enemu od staršev pravica prizna v sorazmernem delu ene četrtnine za obdobje enega leta (prejme četrtnino zneska), če je otrok vsaj 90 dni bival doma in so starši dejansko skrbeli zanj v zadnjem letu pred vložitvijo vloge. Upravičenci so zavarovani za 10 ur tedensko.

Delno plačilo za izgubljeni dohodek je osebni prejemek, ki ga prejme eden od staršev ali druga oseba, kadar prekine delovno razmerje ali začne delati krajši delovni čas zaradi nege in varstva otroka s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno oviranega otroka ali otroka z določeno boleznijo s seznama hudih bolezni. To pomeni, da eden od staršev (mati ali oče otroka) bodisi zapusti dosedanja službo ali začne delati samo štiri ure na dan bodisi se odjavi iz evidence brezposelnih oseb na območni enoti Zavoda RS za zaposlovanje, da lahko ostane doma z otrokom, ki potrebuje posebno nego in varstvo zaradi težke motnje v duševnem razvoju ali težke gibalne oviranosti ali bolezni s seznama hudih bolezni, torej najtežje stopnje motnje oziroma oviranosti otroka. Eden od staršev (mati ali oče otroka ali oba krajši delovni čas) v tem primeru prejema nadomestilo plače v višini 751,77 evrov na mesec (če dela s krajšim delovnim časom od polnega, mu pripada sorazmerni del delnega plačila za izgubljeni dohodek). Pravica do delnega plačila za izgubljeni dohodek pa je namenjena tudi tistemu od staršev, ki doma neguje in varuje dva ali več otrok z zmerno oziroma s težjo motnjo v duševnem razvoju ali zmerno oziroma težjo gibalno oviranostjo. V tem primeru torej mati ali oče otroka dobi pravico tudi, če ima dva ali več otrok, četudi nimata oziroma nimajo najtežje motnje v razvoju. Eden od staršev je lahko upravičen do delnega plačila najdlje do dopolnjenega 18. leta otrokove starosti.

V nadaljevanju opisujemo še ostale pravice po Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, do katerih so upravičeni starši otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo:

Ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo se starševski dopust podaljša za 90 dni (na podlagi mnenja zdravniške komisije). V primeru, da se ugotovi motnja v telesnem ali duševnem razvoju otroka ali dolgotrajna hujša bolezen otroka po uveljavljanju pravice do starševskega dopusta, otrok pa še ni dopolnil starosti 18 mesecev, ima eden od staršev pravico do 90 dni dopusta za nego in varstvo od dneva priznanja pravice.

Eden od staršev, ki varuje in neguje zmerno ali težje gibalno oviranega otroka ali zmerno ali težje duševno prizadetega otroka, lahko pravico do krajšega delovnega časa podaljša do osemnajstega leta starosti otroka. Omenjeno pravico lahko podaljša na podlagi mnenja zdravniške komisije. Krajši delovni čas mora obsegati najmanj **polovično tedensko delovno obveznost**. To pravico starš pridobi **pri svojem delodajalcu**. Na centru za socialno delo pa lahko uveljavlja **pravico do plačila sorazmernega dela prispevkov za socialno varnost** do polne delovne obveznosti.

Starševski dodatek se podaljša **ob rojstvu otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo** – starševski dodatek se podaljša za dodatnih 90 dni (na podlagi mnenja pristojne zdravniške komisije).

Dodatek za nego otroka je pravica, ki jo lahko uveljavlja eden od staršev ali druga oseba za otroka, ki potrebuje posebno nego in varstvo, če ima otrok stalno prebivališče v Republiki Sloveniji in dejansko živi v Republiki Sloveniji. Do dodatka je upravičen, dokler trajajo razlogi oziroma do otrokovega 18. leta starosti, po 18. letu pa, če so ga starši dolžni preživljati v skladu s predpisi, ki urejajo družinska razmerja. Pravica do dodatka za nego se prizna na podlagi mnenja zdravniške komisije. Dodatek za nego otroka je mesečni prejemek, ki znaša 102,40 evrov, za otroke s težko motnjo v duševnem razvoju ali težko gibalno ovirane otroke ali otroke z določenimi boleznimi iz seznama hudih bolezni pa 204,80 evrov. Podrobneje kriterije za opredelitev otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo določa Pravilnik o kriterijih za uveljavljanje pravic za otroke, ki potrebujejo posebno nego in varstvo.

Eden od staršev ali druga oseba, ki ima v lasti ali uporabi vozilo, ki se v skladu s predpisom, ki ureja cestninske ceste in cestnine, razvršča v drugi cestninski razred B, in je ob zadnji še

veljavni registraciji vozila v skladu z zakonom, ki ureja letno dajatev za uporabo vozil v cestnem prometu, uveljavil pravico do oprostitve letne dajatve za otroka, za katerega so starši upravičeni do dodatka za nego, za to vozilo, je v primeru nakupa letne vinjete za to vozilo v posameznem letu upravičen do enkratne pomoči v višini razlike nad ceno letne vinjete, ki je v predpisu, ki ureja cestninske ceste in cestnine, določena za drugi cestninski razred A.

Nekateri drugi predpisi urejajo še naslednje pravice, do katerih so upravičeni starši otrok, ki potrebujejo posebno nego in varstvo:

- Dodatni dnevi letnega dopusta po Zakonu o delovnih razmerjih,
- Višji znesek davčne olajšave,
- Vračilo davka na motorna vozila za nakup motornega vozila za prevoz invalidne osebe,
- Oprostitev plačila letne dajatve za vozila za prevoz invalidov.

Zakon o socialnem varstvu določa, da ima pravico do družinskega pomočnika polnoletna invalidna oseba, katere starš je poprej prejemal delno plačilo za izgubljeni dohodek (v nadaljevanju: DPID) po predpisih o starševskem varstvu, polnoletna invalidna oseba po zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb, ki potrebuje pomoč za opravljanje vseh osnovnih življenjskih potreb ali polnoletna težko gibalno ovirana oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb.

Problem na katerega smo pozorni na področju družinskih pomočnikov je ta, da višina delnega plačila za izgubljeni dohodek družinskih pomočnikov ne dosega višine minimalne plače. Na področju osebne asistencije pa po enem letu izvajanja zakona zaznavamo, da je število uporabnikov osebne asistencije višje kot smo predvidevali - ob sprejemanju zakona je bilo predvideno, da jih bo 500, sedaj jih je preko 1.000. Ocenjujemo, da jih bo do konca leta približno 2.000. Visoko je tudi število izvajalcev osebne asistencije, predvsem t.i. "manjših", ki izvajajo osebno asistenco le za 1 do največ 5 uporabnikov. In med izvajalci je veliko število samostojnih podjetnikov, ki so ustanovljeni po Zakonu o gospodarskih družbah, medtem ko je izvajanje osebne asistencije neprofitno.

V bodoče bodo zagotovo potrebne tako spremembe Zakona o osebni asistenci kot Zakona o socialnem varstvu. Inštitut RS je ravno v zaključni fazi priprave evalvacije izvajanja Zakona o osebni asistenci. Izsledki evalvacije kot izkušnje, ki smo jih pridobili po enoletnem izvajanju zakona nam bodo služile pri pripravi predlogov morebitnih sprememb.

Povprečno plačilo storitve za 16 ur oskrbe (III a) v institucionalnem varstvu za osebo s težko motnjo oziroma 16 urne namestitve v varstveno delovnem centru znaša 1231,90 EUR na mesec.

Ob tem je treba upoštevati, da je plačnik te storitve kot prvi zavezanec invalidna oseba s težko motnjo s svojimi prihodki, in sicer v višini nadomestila za invalidnost, ki ga prejema in dodatka za pomoč in postrežbo.

Invalidni osebi v institucionalnem varstvu v zavodu ostane žepnina, ki je določena s petim odstavkom 30a člena Zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev in sicer v višini 120,65 EUR. Višina nadomestila za invalidnost znaša 591,20 EUR. Če bi invalidna oseba, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb, prejela še višji dodatek za tujo nego in pomoč, bi ta znašal 300,00 EUR.

V tem primeru bi bilo doplačilo občine invalidni osebi za storitev institucionalnega varstva v zavodu v višini 461,35 EUR.

Strošek družinskega pomočnika mesečno je bil skupaj z vsemi davki in prispevki od 1. julija 2019 v višini cca. 850 EUR mesečno.

Pri tem je treba upoštevati, da je v invalidna oseba s težko motnjo v razvoju prispevala za plačilo družinskega pomočnika v višini višjega dodatka za tujo nego in pomoč invalidne osebe, ki potrebuje pomoč pri opravljanju vseh osnovnih življenjskih potreb in znaša od 1. 1. 2019 300,00 EUR. Celoten strošek s strani Republike Slovenije in občine pri plačilu za DPID družinskega pomočnika bi torej znašala cca: 550,00 EUR.

Pravica družinskega pomočnika je, da prejema DPID v višini 751,77 EUR. V delno plačilo za izgubljeni dohodek je vključeno obvezno zdravstveno zavarovanje za primer bolezni pri delu in poškodbe izven dela, obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter zavarovanja za primer brezposelnosti in za starševsko varstvo. Družinski pomočnik ni dolžan kriti materialnih stroškov za življenje invalidne osebe.

Obveznosti družinskega pomočnika so, da skrbi za invalidno osebo in ji nudi pomoč glede na njene potrebe in interese, zlasti pa skrbi za nastanitev, nego, prehrano in gospodinjska opravila, zdravstveno oskrbo preko izbranega osebnega zdravnika in spremlja invalidno osebo pri udeleževanju v različnih socialnih in družbenih aktivnostih.

Družinski pomočnik se mora udeleževati programov usposabljanja, ki jih določi socialna zbornica, ki določi tudi njihovo vsebino, izvajalce, pogostost in trajanje.

Program obveznega usposabljanja je predpisan tudi za osebnega asistenta, ki pri uporabniku izvaja vso potrebno pomoč pri vsakodnevnih opravilih. Pri tem vse delo (osebna nega gospodinjska opravila, prevozi, spremstvo uporabnika itd.) poteka po navodilih uporabnika.

V skladu z določbo tretjega odstavka 29. člena Pravilnika o osebni asistenci osnovna plača osebnega asistenta, ob predpostavki, da gre za zaposlitev za polni 40-urni delovni čas na teden, ne sme biti nižja od 95 % izhodiščne višine – torej 95% od višine 23. plačnega razreda (1.043,68 eur x 95 % = 991,50 eur).

S spoštovanjem,

Mag. Ksenija Klampfer
MINISTRICA